

ТАЛАНТ І ДОБРОТА

Коли мене попросили написати спогади про мого першого режисера Володимира Володимировича Шестака, я з великим задоволенням відгукнувся на цю пропозицію. Бо ж людина живе стільки, скільки про неї пам'ятають інші. Можливо і мене хтось колись згадає "...не злим, тихим словом".

Народився я недалеко від курортного міста Хмільника в селі Малий Митник 26 серпня 1947 р. Дитинство моє було не легким, але цікавим. Найбільшу зацікавленість я проявляв до народних традицій та обрядів, вони заміняли мені театральні дійства, потреба в яких з'явилась ще в ранньому дитинстві.

Коли ж у 1955 р. я пішов до Великомитницької середньої школи, зв'язок з мистецтвом став більшим, бо почав я займатись у самих різноманітних гуртках художньої самодіяльності школи та села. Ось тоді і проявились мої перші кроки в режисурі. Приходилось ставити невеличкі сценки, керувати танцювальним гуртком і бути постановником концертних програм. Після школи більше року я пропрацював в Хмільникському харчокомбінаті, де теж був активним учасником художньої самодіяльності. Співав у хорі, читав вірші і навіть був ведучим на "Голубому вогнику", дуже популярному у ті часи.

З 1966 по 1968 роки — служба у Збройних силах Радянського Союзу. Та вже так мені на роду було мені написано: без мистецтва ні кроку. Служив я аж у самій Москві. Водночас зі службовими обов'язками, був ведучим усіх солдатських концертів (тексти собі я підбирав і писав сам), режисером деяких мініатюр, читцем різноманітних патріотичних та гумористичних творів.

Потрібно сказати, що ще в 1965 р. я поступив до заочного народного університету мистецтв Центрального будинку народної творчості ім. Н. Крупської в Москві. Закінчив там навчання в серпні 1969 р. і маю посвідчення про закінчення "Курсу акторської грамоти" і "Курсу основ режисури". Звичайно великої освіти я там не здобув, але навчився самостійно мислити, розбиратися в проблемах режисури і театру.

І ось після армії у 1969 р. мені поталанило знайти своє місце у житті. Дякуючи В. В. Шестаку, здійснилась моя заповітна мрія стати актором. Правда раніше я не думав, що буду актором саме театру ляльок. Ким тільки я не бачив себе у дитинстві та юності: танцюристом, циркачем, музикантом, драматичним актором, режисером..., а все життя пропрацював актором з лялькою і не жалкую по тому. Стільки ролей (десь 140) за тридцять років творчого життя, навряд чи зміг би я зіграти на іншій сцені.

Які ж вони були різні: неповторні, драматичні, ліричні, комічні. Скільки ж вони забрали (і продовжують забирати) здоров'я, часу, енергії. Деякі давались досить легко, а за деякі трохи ніяково і сьогодні. Крім того, були ще термінові вводи, концертна діяльність, студентські роботи. До речі, аж у 1980 р. поступив я до заочного відділення факультету „Актор театру ляльок" Ярославського театрального училища (ВУЗ) при академічному театрі ім. Ф. Волкова, яке закінчив у 1985 р. з червоним дипломом.

До Ярославля ж я потрапив тоді, коли працював актором Рибінського театру ляльок. Бо ж у Вінниці мені спочатку довелося працювати всього лише два з половиною роки з березня 1969 до вересня 1971 рр. Не знаю чи залишив би я свій театр, якби не житлова проблема.

Чотирнадцять років праці в Росії не пройшли безслідно. Я остаточно сформувався як актор, у мене народився син, одержав вищу освіту, багато гастролював і перші кроки в професійній режисурі відбулись на сцені Рибінського театру ляльок. Навіть упродовж одного року виконував обов'язки головного режисера.

Але ностальгія за Україною, за рідною Вінницею, взяла верх і я знову вдома! Тепер мене прийняли на посаду режисера-постановника (1985 р.). У 1987 р. був у Москві на курсах у Всесоюзному інституті підвищення кваліфікації працівників культури в групі режисерів театру ляльок. В 1988 р. атестований міністерством культури СРСР як професійний режисер.

Ще в Рибінську мене нагородили від міністерства культури СРСР значком "Відмінник культурного шефства на селі" (1977 р.) і нагрудним знаком "За відмінну роботу" (1983 р.). Уже двадцять п'ять років являюсь членом СТД. Маю десять дипломів за найкращу чоловічу роль. Працюючи у Вінниці я став Заслуженим артистом України (1993 р.).

Ось мій режисерський доробок:

Рибінськ: "Наш веселий Колобок", "Заєць, Лисиця і Півень", "Тільки, цур, не гніватись", "Таємничий Гіпопотам", "Сембо".

Вінниця: "Тільки, цур, не гніватись", "Наш веселий Колобок", "Кіт у чоботях", "Золотоволоска", "Пригоди мисливця Дамая", "Таємниця будинку Каченят", "Гусеня", "Слово честі", "Посміхнись, малюк", "Гуси - лебеді" (дві редакції).

Житомир: "Кіт у чоботях".

Був сценаристом і постановником новорічних свят, проводив творчі зустрічі, вів активну громадську роботу, викладав в педучилищі. Три роки був головним режисером нашого театру. Отож, вважаю що прожив своє життя не даремно. Приносити радість дітям та дорослим - зміст мого більш як тридцятирічного творчого життя, яке так швидко промайнуло від ролі до ролі, від вистави до вистави.

І що ж було найголовнішим в моєму житті? Театр!!! І щасливий я від того, що здійснилась моя заповітна мрія, і я став актором, що оцінили мою скромну творчість почесним званням. Низько схиляю голову перед усіма, хто допоміг мені в творчості і, насамперед, Вам, шановний Володимире Володимировичу Шестак!

Талант і доброта

В житті кожного актора є свій режисер. Іноді трапляється і так, що за все своє творче життя актор не знаходить "свого" режисера і такому акторові потрібно лише поспівчувати.

Мені ж поталанило — з самого початку моєї творчої кар'єри я знайшов такого режисера. Ним став заслужений артист і заслужений діяч мистецтв України Володимир Володимирович Шестак. Потрібно сказати, що він був не тільки талановитим режисером, але й на рідкість доброю і чуйною людиною. На мій погляд, талант і доброта основні риси його характеру. Він умів створювати не тільки чудові вистави, а й знаходити талановитих акторів, виховувати їх і по батьківські, турбуватись про кожного із своїх вихованців, прищеплювати їм любов до мистецтва, намагався зробити із кожного актора — патріота свого театру, **його театру, театру Шестака**. Він чітко усвідомлював мету, яку перед собою ставив і дуже хотів, щоб і ми, його учні, теж мали свою мету і обов'язково досягали її. Крізь усе своє життя Володимир Володимирович проніс творчу вимогливість і батьківську ласку. Він не уявляв себе поза театром. Праця з моїм найпершим режисером — одна з найяскравіших сторінок мого творчого життя. Мабуть, це саме тому, що він вмilo поєднував у собі ці, здавалось би на перший погляд, різні поняття: **Талант і Доброту**.

Я, навчаючись в школі, вирішив: буду артистом. Та ще й у газеті прочитав, що у Вінниці в театрі ляльок режисер В. В. Шестак, наче маг-чарівник, приймає на роботу людей навіть без спеціальної освіти, а через деякий час ті аматори перетворюються на професійних і досвідчених акторів. Отож і пролягла моя дорога прямо до Вінницького обласного театру ляльок.

Постати перед уважні проникливі очі Шестака виявляється не так просто. То він у відрядженні, то на фестивалі, то на засіданні міськкому чи обкому.

— Що то начальник! — думав тоді я. Але і до великого начальника на прийом попасти можна, якщо дуже захотіти.

І ось перша зустріч з метром, директором, депутатом... та що там, тоді він мені здавався царем і богом. Тепер розумію: я був правий. Ну, не візьми мене Володимир Володимирович в далекому 1969-му році "в артисти" — і навіть не знаю, як склалася б моя біографія. Міг прожити я своє життя зовсім в іншому руслі, ритмі і темпі. Дуже легко було в ті роки змінити свою долю, відштовхнутись від театру, сказавши "ні"!

Але ж не таким був Володимир Володимирович Шестак. Не тільки до мене він поставився чуйно і уважно. Через його руки, душу і серце пройшло не одне покоління "абітурієнтів", що згодом стали відомими акторами, режисерами чи театрознавцями.

Він, наш дорогий Володимир Володимирович, умів зазирнути молодим майбутнім "геніям" у душу, відчути міру їх здібностей і навіть передбачити театральний шлях "до зірок". Приймав на роботу він, здавалось, за єдиними мірками: потрібно прочитати вірш, байку, заспівати, а насправді умів розпізнати, розгадати, "розкусити" кожного по-різному. Дехто "купляв" його гарним голосом, мелодійною мовою, інших випробовував більш теоретичними питаннями, а декому пропонував проголошувати лозунги, наприклад: "Хай живе Комуністична партія Радянського Союзу!". Уже пізніше я зрозумів, для чого йому були ті лозунги. Саме на тих коротеньких, лаконічних і насичених фразах метр відразу ж виявляв суть. Талановита людина, виголошуючи оті запропоновані ним лозунги, могла продемонструвати і голос, і дикцію, і почуття імпровізації та розкутості, відчуття темпоритму, нарешті, почуття гумору.

І якщо вже так, іноді оригінально, приймалися екзамени, то і не менш оригінальною була, часом, і метода навчання. Молодого "спеціаліста" відразу ж, як кажуть, кидали у воду: допливеш до берега — врятуєшся, ні — загинеш. Тільки берегом в даному випадку були вдало зіграні ролі, а якщо вони не виходили взагалі, ну що ж, через деякий час "зірка" сама згасала і зникала з театрального небосхилу.

Кинули відразу ж в отой вирій і мене. Через два дні, як зарахували до театру, відправили на гастролі. І так мені незручно і навіть сором'язливо було на них їхати! Ну що я там робитиму, що я ще вмю, адже не було зі мною ні однієї репетиції і навіть ролі ніякої не дали.

"Не хвилюйся, — каже мій новий учитель Шестак, там тобі допоможуть. Ти роби, що вони (тобто артисти) будуть тобі доручати. Не соромся, придивляйся, звикай, розбирайся у всьому потрохи самостійно, а там побачимо. Майже усі пройшли таку школу".

Поруч зі мною працювали такі досвідчені актори як заслужений артист України А. М. Кривенко, О. С. Васютинська, Алік Кікоть, О. М. Шестак, В. Шлапак, А. О. Шелудько, В. Кушніренко... Актори-початківці мали нагоду спостерігати їх гру, милуватись майстерністю, переймати досвід. Вони ніколи не стояли осторонь наших проблем, підказували, показували, розповідали, підтримували. З яким захопленням я дивився на нашого кумира Толіка Кривенка! Майстерність імпровізації переймав у Ольги Васютинської. Моїм покровителем був Алік Кікоть. Про театральне мистецтво цікаво уміла розповідати Оксана Миколаївна Шестак. Характери і риси своїх персонажів я черпав у творчості старших товаришів: Василя Шлапака, Валерія Єгорова, Василя Кушніренка. Це він, шанований наш Кушніренко, міг тримати МХАТівську паузу, а глядачі вмирили зі сміху, дивлячись з розкритими ротами і заплаканими очима на природні, досить побутові та віртуозні рухи його ляльки. Серед таких акторів легко було загубитись, але усі вони без винятку робили все можливе, щоб молоді актори не відчували себе приниженими, другорядними, випадковими. В тому я теж вбачаю батьківську волю Шостака, бо в хорошого батька і діти хороші. Він цінував своїх акторів,

звичайно, відносно їх таланту, але любив здається усіх. Ми не ділились на окремі дві групи, хоч працювали нарізно. Дехто сьогодні грає в одній бригаді, завтра в іншій, а потім ми усі зустрічаємося на одній вечірній виставі. Не було антагонізму, ми були дружними, простими у відносинах, часто ділили порівну між собою шматочок хліба з салом. То була наша театральна сім'я, яку зібрав під своїм крилом Володимир Володимирович Шестак.

Тому то й було так боляче Володимирі Володимировичу, коли хтось несподівано звільнявся з театру. Він міг в такому випадку підписати заяву на звільнення прямо в коридорі, на дверях свого кабінету, бо вважав зрадою рішення залишити театр, адже в такому разі актор зраджував не лише його, а зневажав весь колектив, а значить — Театр. А Володимир Володимирович понад усе в житті любив свій театр і хотів, щоб його так само любили усі його співробітники.

Як захоплено він розповідав нам про все бачене на різних фестивалях і симпозіумах, порівнював, критикував, хвалив. Він гордився, що єдиний на той час в Україні театр (я розповідаю про період з 1969 по 1972 рр.), що працював виключно українською мовою — це наш. І що репертуар у нас особливий, і що наймолодший на той час заслужений артист України серед акторів-лялькарів — наш двадцятивосьмирічний Анатолій Кривенко.

Будучи членом УНІМА (Всесвітня спілка лялькарів), Володимир Володимирович мав змогу бути частим гостем усіх заходів, що проводила ця організація. Ні один престижний фестиваль лялькарів, де б він не проводився, не обходився без нашого Шестака. Ми цим пишались і з нетерпінням чекали повернення нашого Майстра, бо ж, послухавши звіт про ті поїздки, наче самі там побували.

Про Ташкентський фестиваль Володимир Володимирович приблизно говорив так: "Виріс рівень театральної культури лялькових театрів Середньої Азії. Зробили добрий і впевнений крок вперед провідні театри цього краю, народжуються нові театри. То ж і нам, українським лялькарям, з давніми традиціями свого роду мистецтва, не слід стояти на місці, а шукати нові форми, наповнювати їх новим змістом."

Цікавою була розповідь і про Прибалтійський фестиваль. Там наш головний режисер був приємно вражений оригінальністю постановок, досить умовними ляльками та ще й тим, що актриси, які працювали у "живому плані", наче з ансамблю Вірського: стрункі, красиві та ще й так вдало підібрані за зростом.

"Потрібно і собі звернути увагу на це питання, — сказав тоді Шестак, — адже мистецтво театру ляльок все більше і частіше виходить із-за ширми, а значить, глядачі повинні бачити не лише талановитого, але й вродливого актора".

Повернувшись із Лондона, Володимир Володимирович більше розповідав про культурні і побутові умови життя в Англії. І нам тоді було дуже цікаво. Адже послухати про життя англійської столиці із уст очевидця тоді було не так просто.

Не знаю, яку країну найбільше любив наш Шестак, але думаю, що понад усе йому хотілось побувати в Парижі. Інакше як тлумачити його слова, коли, повернувшись з Парижу, він сказав: "От тепер я уже й помирати можу...".

Різними були методи роботи Володимира Володимировича з акторами. Деколи інформація про п'єсу і ролі була мінімальною, ставка робилась на актора, його особисті якості та почуття, вміння самостійно працювати над роллю, фантазувати і обов'язково не забувати про партнера.

"Не тягніть ковдру на себе, — учив нас Шестак, — поруч знаходяться інші персонажі. Вони впливають на вас, а ви старайтесь добиватись свого, через них".

А коли працювали над такими п'єсами, як "Політ у мрію" Ільвовського та Суні, "Боги, чорти, люди" Г. Усача, Володимир Володимирович робив детальний аналіз цих п'єс, ситуацій, взаємовідносин. І все ж він ніколи не "розжовував" акторам їх ролі, а давав можливість самим їх "розкусити".

А ляльку Володимир Володимирович все менше і менше брав в руки. У ті роки

(1969-1971 рр.) акторською роботою Шестак вже не займався, а якщо потрібно було навчити молодого актора умінню водити ляльку, то були такі аси у цій справі, як актори старшого покоління: А. Кривенко, В. Кушніренко, О. Васютинська, Алік Кікоть... Вони були нашими учителями, наставниками і водночас друзями.

Взагалі Володимир Володимирович вважав, що навчити водити ляльку неможливо. Він казав: "Слона у цирку танцювати навчають, але він від цього не стає граціозним. Ось так і з лялькою. Її можна просто грамотно водити по ширмі. І вона може "жити" в руках майстра. Отож, основні прийоми роботи з ляльками різних систем ви зрозуміли, а далі все залежить від вас. Не думайте постійно, де повернути голову ляльки, де руку підняти, сісти, встати... Ви відчувайте усе це своєю душею, серцем, нервом... А коли придуть справжні почуття, отоді й оживе ваша лялька".

Ми дивились на своїх корифеїв, старались повторити їх жести і навіть характери їх героїчні і так навчалися самі.

Кажуть, що сам Шестак водив ляльку "наче Бог", умів грати як героїчні, так і характерні ролі, володів чудовим голосом і неабиякими вокальними даними. Але про себе, про свої акторські роботи розповідати не любив, не вихвалявся. І хоч усі знали про його геніальність, Володимир Володимирович був дуже простим у спілкуванні, у нього ніколи не йшла голова обертом від своїх успіхів.

Одного разу мені все ж довелось бачити В. В. Шестака в ролі Солопія Черевика у виставі "Сорочинський ярмарок" Юхвіда та Авваха за М. Гоголем. Володимир Володимирович приїхав до нас у район на гастролі, щоб на власні очі переконатись, як нам там гастролується. Сільські глядачі збираються на виставу не тоді, коли запрошує афіша, а коли всі упораються з роботою. Чекаємо, згадуємо минуле, мріємо про майбутнє... І Шестак звертається до актора В. Єгорова з несподіваною пропозицією: "А давай, Валеро, сьогодні Солопія Черевика зіграю я. Хочеться згадати молодість, "тряхнуть стариною".

Я навіть розгубився. Ще б пак, буду грати на сцені з самим Метром! Це ж не тільки розгубитись, а взагалі загубитись можна поряд з майстром такої величини. А у мене дві ролі — Циган, що торгує кобилу у Солопія, і Афанасій Іванович, що залицяється до дружини Солопія — Хіврі.

Перед виставою взяв Шестак ляльку, уважно подивився на неї з усіх боків, наче ніколи раніше не бачив, щось побормотів собі під ніс і пішов на сцену. Одразу ж ожив його Солопій, заходив дрібною ходою, засяяв різнобарвними фарбами свого бідолашного і безжурного характеру.

Після вистави Володимир Володимирович зібрав нас усіх, зробив зауваження, пропозиції..., а про свою гру сказав десь у такому плані: "Мені трохи соромно, давно не працював в якості актора, перехвилювався і роль свою цього разу, я зіграв невдало. Хороший актор повинен щоденно працювати над собою, над роллю, з лялькою. Лялька, наче скрипка в руках музиканта. Скрипалю потрібно постійно займатись музичними вправами, а нам специфічною майстерністю своєї професії актора-лялькаря".

Мене не так здивувала його оцінка власної роботи, як те, що він, заслужений артист, головний режисер і директор не посоромився зізнатись перед своїми підлеглими, що роль свою він зіграв не на самому високому рівні. Мабуть за ось такі зізнання, скромність і відвертість ми любили свого наставника. Бо він на власному прикладі показував: тільки щоденна важка і клопітка праця зможе зробити з аматора — артиста, з артиста — майстра.

А міг би і промовчати, але ж він був нашим вихователем, батьком, на власному прикладі учив нас бути вимогливим в мистецтві не лише до інших, а в першу чергу до себе.

А творчий процес Шестака це не тільки аналіз психології героїв, а й скрупульозна

точність в деталях. У нього була добре тренована спостережливість, це допомагало йому в роботі, цьому він навчав і нас. Коли наші ролі поступово починали обростати подробицями, завжди вчасно помічав це, хвалив, заохочував, підтримував і здається радів більше за нас самих. Він постійно нам нагадував, що для того щоб показати на сцені людину, її долю, треба і свою душу не боятися відкрити людям.

— У вашій грі повинна відчуватися не лише любов до своєї професії, а насамперед повага до людей, життям яких ви живете.

Завжди щирий у постійному прагненні комусь допомогти, а допомагати вважав за обов'язок — його доброти завжди для усіх вистачало. Адже талант і доброта — дві головні риси його характеру, що і понині проростають у деяких його послідовників молодими пагінцями.

І ще одна чудова риса характеру Володимира Володимировича — уміння розбиратися в людях, бачити їх суть, їх перспективу. Це ж тільки він міг вгадати майбутню долю хлопчини Толіка Кривенка. Спостерігаючи за ним, Шестак сказав матері Анатолія: "Нехай підросе, візьму до себе у театр, добрим артистом буде".

Згодом так і сталось, Анатолій Михайлович Кривенко став не тільки "добрим артистом", а гордістю Вінницького театру, легенди і перекази про якого ходять ще й понині.

У далекому Красноярську працює учень Шестака заслужений артист Росії Олександр Кікоть, у Києві — головний режисер республіканського театру ляльок, заслужений артист України Юрій Сікало, в Астрахані — головний режисер лялькового Володимир Долгополов. А з головним режисером Київського міського театру ляльок, народним артистом України Сергієм Єфремовим В. В. Шестак ніколи не працював, та прококував його щасливе театральне майбутнє ще у 1970 р., коли Сергій Іванович працював починаючим режисером у Хмельницькому театрі ляльок. З нього вийде геніальний режисер, це наша зміна і майбутнє лялькового мистецтва України. — справдились пророчі слова Шестака.

Сам же Володимир Володимирович ніколи не боявся конкурентів. Підтримував молодих, ділився своїми думками з колегами, брав до репертуару театру вистави, що йшли в постановці інших режисерів, але ж вони у Шестака виходили іншими, неповторними, у них відчувалась тільки його рука, його почерк. Так було, наприклад, з виставою "Політ у мрію". П'єса російських авторів Ільвовського і Суні йшла тоді в багатьох театрах не лише в Україні, завдячуючи моді на "соціальні вистави". Саме тому вона й "провалилась" в багатьох театрах. Але ж Володимир Володимирович часто любив іти наперекір і доказувати, що він може зробити краще, не боявся ніяких пересторог, що свідчило про його впевнений і мужній характер. Так сталось і цього разу. "Я на збитки усім докажу, що з цієї п'єси може вийти непогана вистава", — сказав нам Шестак на першій читці п'єси.

Бойовий дух нашого режисера налаштував усю творчу групу на відповідний лад, і ми кинулись у бій на захист знедолених негрів, пролетарів і безробітних від клятих буржуїв та капіталістів.

В. В. Шестак цим спектаклем (художник А. Гладкова) хотів відстояти людяність, високі моральні ідеали, відповідальне відношення людини до свого місця в суспільстві. Гостропубліцистична мова спектаклю про підпільну боротьбу негритянських докерів була зрозуміла навіть маленьким глядачам. У виставі було все: потерпілий в авіакатастрофі бізнесмен, чорний хлопчик, який допомагає йому врятуватись і білий хлопчик, який допомагає втекти чорному до щасливої країни, безжалісні та безглузді поліцейські і мавпочка, що дружить з хлопчиками і воює з поліцейськими. Пихатого пана бізнесмена грав актор В. Єгоров, негритянського хлопчика — О. Васютинська, поліцейських — М. Ніколук і А. Хазов.

Дія вистави відбувалась на двох ширмах. Перша була не високою, і на ній доводилось акторам працювати на колінах, а друга була традиційною. Поліцейські — живі актори вдало доповнювали лялькових персонажів. Нам з Хазовим ролі подобались, і ми згодом так розігрались, що зала вибухала від реготу, а коли хлопчикам вдавалось все ж втекти із в'язниці, і поліцейські залишались "з носом" — звучали дружні оплески. А як реготали діти, коли мавпочка кидала в поліцейських кокосовими горіхами, і вони ніяк не могли її спіймати, а вона то одному, то другому заскакувала на спину, била по голові. Дякуючи екзотичній декорації, погоням та пострілам, комічним ситуаціям та вдалій режисерській трактовці, вистава у Вінниці вийшла вдалою, і наш Володимир Володимирович знову перемиг, не дивлячись на те, що йому не радили ставити "Політ у мрію", зважаючи на сумний досвід деяких інших постановників. Навіть на Харківських гастролях, де детально розбирались наші вистави, ніхто не назвав спектакль "кон'юнктурним", він не визвав суттєвих заперечень у театральних фахівців.

Хочеться зупинитися і на інших виставах, в яких я мав честь тоді грати. Насамперед це знаменитий "Сорочинський ярмарок". Сам М. В. Гоголь, за однойменним твором якого була поставлена ця вистава, я думаю, брався б за живота і плакав би від сміху дивлячись цю постановку. Естетичне кредо вистави: корінні традиції української реалістичної сцени з її прагненням до побутової достовірності та народного гумору.

Вистава була створена ще в 50-ті роки, але періодично поновлювалась, вводились нові виконавці, і ми знову і знову подорожували зі своїм неперевершеним "Сорочинським ярмарком" по всіх закутках області та за її межами. Грали в містах і селах, в холодних клубах і на вулиці під мрякою. Та де б і коли б ми не грали, регіт супроводжував нас завжди. А якими колоритними були гучні коментарі глядачів під час вистави. Як щиро дякували по закінченню вистави, неодмінно запрошували приїжджати ще і навіть запрошували у гості. Бо ж зрозумілою для всіх була та постановка, а герої наче прямо з їхнього життя потрапили на сцену.

Починалась вистава усім знайомою ліричною українською піснею у виконанні парубків та дівчат, яких грали по черзі усі учасники спектаклю. Згодом на возі виїжджали Хівря та Парася. Поруч, поганяючи волів, йшов Солопій. Знаменита перша зустріч Грицька і Парасі, які кохали одне одного з першого погляду, але сварлива Хівря, як завжди, стає на перешкоді. Глядач відразу ж розуміє хто є хто, з любов'ю ставиться до одних, від душі висміює інших.

Я бачив двох виконавець ролі Хіврі: Оксану Миколаївну Шестак і Ольгу Степанівну Васютинську. У Оксани Миколаївни Хівря була більш спокійною, розсудливою, в міру крикливою і не дуже сердитою. Проте коли грала Хіврю Ольга Степанівна, сміялись не тільки в залі, а й мимоволі артисти на сцені. Це був феєрверк знахідок, пристосувань, несподіванок. Це була вершина імпровізації.

Дует Хівря — Афанасій Іванович (М. Ніколюк) зачаровував глядачів. Як же повнокровно, вірно, різнобарвно любила свого ученого дядька Афанасія Хівря. До цього часу дивуюсь, де Ольга Степанівна брала ту найбагатішу гаму фарб, щоб змалювати свою героїню. І внутрішній її стан завжди співпадав із зовнішнім, тобто з лялькою. І співала, і танцювала, і обіймалась, і цілувалась, і ображалась лялька Хіврі наче жива.

Мій герой, Афанасій Іванович, теж дуже подобався глядачам. Високий, худий, з довгим носом і великим ротом, куди на очах у глядачів цілком запихались ковбаси і виливалось безліч кварт горілки. А специфічна мова Афанасія, пересипана "латинськими" перлами. Йому хотілось досягти усього бажаного відразу: поїсти, попити, помолитись, позалицятись, повихвалитись, погрішили... Та попри все цей нестандартний кавалер ще й великий боягуз, який боїться всіх, навіть собаки.

Якою насиченою, гучною, багатолюдною була сцена самого ярмарку. Тут вже брали участь не лише артисти, але й монтувальники, баяністи, навіть водій. Баяніст Микола Гречанівський, зігравши на баяні черговий музичний номер, швиденько брався за

ляльку Продавця м'яса та ще й озвучити її намагався. Слів він не говорив, але вигуки собі вигадував сам: "Му, угу, ага, агов, не" тощо, одним словом небалакучим був його продавець. А потім він залишав свого продавця дрімати за прилавком і брав якусь іншу ляльку з масовки, бо ж сцена порожньою бути не може — ярмарок!

Так старались робити і інші працівники, що не мали відношення до акторської професії. Кого тільки не було на тому ярмарку: парубки та дівчата, молодиці та дядьки, цигани, продавці, покупці. Грицько купляв для Парасі намисто, Солопій продавав свою виснажену кобилу, Картинник продавав ікони. З корчми виходила напідпитку Мокрина (В. Сідорова), яку давно вже шукав не менш підпитий її чоловік Цибуля (М. Драчук). Подій було дуже багато: Циган таки украв у Солопія кобилу, а у Мокрини витягли гроші прямо з-за пазухи, а тут ще й "сам чорт" розкидає повсюди куски зачаклованої червоної свитки.

Вистава йшла у супроводі одного музичного інструмента - баяна, але ж як гарно співали наші актори. Жаль, що мені не довелося бачити прем'єрних вистав, де були зайняті ведучі актори театру. А через 10-15 років вистава стала іншою, бо приходили все нові і нові виконавці. І хоч талановито виконував свою роль Солопія актор В. Єгоров, та повторити В. Кушніренка, який за станом здоров'я мусив залишити театр, не міг. Пішла грати в іншу виставу для дорослих "Чортів млин" О. Васютинська, і її теж уже ніхто замінити не міг. Помінялись усі виконавці, і вистава багато втратила від первозданного свого звучання. Ми до цього часу зберігаємо ляльки з вистави "Сорочинський ярмарок" (художник П. Драч), вони ще працюють в концертах, хоча, на жаль, вистави уже немає.

А найпершою на професійній сцені для мене була вистава "За щучим велінням" О. Тараховської, що користувалася великою популярністю. У ній я переграв майже всі ролі. Дебют був нескладним, в самому кінці вистави потрібно було підняти хатину Омелька, що виростала серед лісу за щучим велінням, протримати оту хатину з хвилину, і завіса закривалася.

Через пару днів моє завдання було куди складнішим: доручили роль другого жениха. Спочатку давали першого, але я злякався, бо він же співав, а з вокалом у мене проблеми і до тепер. Потім грав Оповісника, Ведмедя. Пізніше перейшов на жіночі ролі: Мамка-нянька, Мати Омелька. Я швидко перейняв манеру виконання цих ролей у своєї улюбленої актриси О. Васютинської і проблем не було. Та коли звільнився актор В. Расенко, що грав Царя, і я дізнався що роль його переходить до мене, я занервував, що цю роль мені не осилити. Але несподівано для самого себе роль відразу ж, як кажуть, пішла. Спочатку звичайно старався копіювати Расенка, а згодом з'явилися свої "нюанси", підтексти і роль стала настільки своєю, що потім супроводжувала і супроводжує мене усе життя.

З усіх виконавців у тій постановці мені найбільше подобалась Ольга Степанівна Васютинська в ролі Мамки-няньки. Розповідати про її гру не цікаво, то потрібно було бачити. Васютинська не грала, вона проживала цю роль від початку і до кінця. Десь з півроку ми возили цю виставу по гастролях, грали щоденно 2-3 рази, і вона нам не набридала.

Головну роль Омелька виконував талановитий актор Валерій Єгоров. Його Омелько був простим безтурботним хлопцем, диваком з почуттям гумору, добрим та щедрим. Грав Валерій завжди рівно, професійно водив ляльку, але на більше не наважувався. Зате Васютинська щоденно придумувала все нові і нові мотиви виконання ролі. Вона теж переграла майже усіх дійових осіб, та Мамка-нянька — найулюбленіша, найвдаліша. Це був каскад неймовірних знахідок, просто ціла низка трюків, клоунських пристосувань. Ось у царські покої приїжджає Омелько на печі. Допитлива Мамка-нянька так ретельно вивчала оту самохідну піч, наче маленька дитина вперше побачила іграшкову машинку і хоче розібрати її, щоб дізнатись, а що у середині? Усю сцену Мамка проводила "через

піч". Вона спочатку лякалась, потім дивувалась, підходила все ближче та ближче, мацала зі всіх боків, заглядала у піч, гладила, лежачи, шукала, де ж колеса, заглядала в димар, а коли дим обдавав її обличчя падала, повзала, реготала і знову приймалась за обслідування. А в іншій картині Мамка-нянька набивалась Цареві у коханки.

Режисерська робота В. Шестака у цій виставі не була прогресивною, а носила, так би мовити, традиційний, випробуваний характер. Але ж через неї, за декілька років, пройшло стільки акторів, а вона від того не втратила своєї первісної суті і все тому, що Шестак умів працювати з акторами, не випускав виставу зі свого поля зору, робив вдалі вводи і слідкував за розвитком молодих акторів.

Одного разу, повернувшись з гастролей ми прочитали в розкладі, що назначена репетиція "За щучим велінням". "Ось тобі й маєш,— подумали ми,— стільки часу граємо і репетиція". Подивився Володимир Володимирович пів-вистави і сказав: "Дякую. Досить. Хотів побачити роботу Ніколюка, бо ж різні були чутки. Тепер переконався: Ніколюк — це майже Кушніренко". Господи, як же було приємно почути таке порівняння!

Були ще в мене вводи у виставі "Оленка" М. Склярвої, О. Михайлова. Спочатку виконував роль Собачки, потім Вовка, а надалі і самого Діда. Вистава для самих маленьких глядачів була простою і невибагливою. У своїй постановці В. Шестак не ставив повчальних завдань, він апелював, в першу чергу, до почуттів — до чесності, вірності слову, працелюбству.

Проста традиційна ширма, перчаточні та тростинні ляльки, невеличкі декорації та музичний супровід під баян. Але ж як любили виставу і маленькі, і дорослі глядачі. Неперевершеною, як завжди, була О. С. Васютинська в ролі Баби Яги. Лялька була досить вдалою, здавалося що саме такою і повинна бути Баба Яга. Коли вона несподівано з'являлась під гуркіт грому зі свистом та з очима, що світилися — діти притискалися до стільчиків і рученятами затуляли перелякані оченята. Вони переживали за Оленку, старались допомогти їй і кричали на Бабу Ягу, щоб забиралась геть.

Не один рік протрималась ця вистава в репертуарі театру, об'їздила усі закуточки Вінниччини. Скільки різних акторів грали у цьому спектаклі, й діти дивилися його декілька разів, але коли було вирішено відправити виставу на відпочинок, публіка знову і знову просила "Оленку". І Оленка зі своїм Дідусем та вірним песиком Дружком знову вирушала в дорогу.

Мабуть, слід пригадати ще й ті вистави, у яких я не був зайнятий, але які довелось бачити. Наприклад, "Чортів млин" І. Штока та Я. Дрди. Лише двічі я бачив цю виставу, але запам'ятав на все життя. Безперечно то була велика удача творчого колективу і його незмінного і натхненного художнього керівника.

Чудові ляльки виготовила головний художник театру А. Гладкова. Буквально кожна лялька заслуговувала на те, щоб її показувати на виставках, зберігати в музеях, бути наочним посібником для молодих художників. Дуже вдалим був і розподіл ролей: Алік Кікоть — Люціус, А. Кривенко — Самітник, О. Васютинська — Кача, А. Шелудько — Дісперанда, В. Кушніренко — Мартин Кабот.

З самого прологу і до фіналу, затамувавши подих, спостерігав я за розвитком подій. Будучи молодим і недосвідченим актором я не міг второпати, як же усе це робиться. Люціус, наче у мультфільмі, блискавично роздвоювався і з'єднувався, наче циркач крутив палицею, а коли вже по-справжньому закурив, пускаючи кільця диму, то дивувався не лише я, а й всі присутні у залі. Крутився вітряк, стріляв Розбійник, танцювали канкан і східний танець напівголі дівчата, чорти грали в карти. Геніально виконував роль Самітника А. Кривенко. Святе Писання і грішні думки, молитва і спогади про коханих жінок, лов коників і темпераментний танок — усе це перепліталось, вирувало, захоплювало і дивувало своєю геніальністю.

Треба сказати, що де б не грав Анатолій Кривенко, яку б роль не виконував — скрізь успіх і окраса вистави. Він так водив ляльку, як більше ніхто не умів, і голос, характер, манери міг підібрати як найтонше до кожної ролі по-різному. Та й людиною був щирою, доброю, товариською. Мабуть від свого учителя В. В. Шестака перейняв Кривенко оті найдорожчі людські риси характеру — талант і доброту.

У виставі "Наш веселий Колобок" Г. Усача вдалими були усі ролі, але серед інших виділялись: Колобок — А. Шелудько, Вовк — А. Кривенко, Бабуся — О. Шестак. Шелудько володіла чудовим високим специфічним голосом, що дуже підходив маленькому Колобочку. І характер створила відповідний — непосида, допитливий, хвалькуватий, хоробрий і боязливий водночас.

Сцени з Вовком сприймалися "на ура". Він постійно ходив з точилом за плечима, гострив зуби, що аж іскри летіли, співав і танцював так кумедно, що й передати важко.

О. М. Шестак досить серйозно виконувала роль Бабусі, бо ж коли Колобок утікав із дому — плакала натуральними сльозами. Але казка все рівно була веселою, і подорожував наш Колобок аж до самого Києва, де одержав нагороду за високий професіоналізм.

Тоді йшли ще вистави "Щоб щастя мати, треба працювати" Є. Кузнєцова, "Пригоди Піфа" Е. Жуковської й М. Астрахана, "Котик-вуркотик" З. Поправського, "Мишенятко Мицик" Ю. Чеповецького, "Нові пригоди Піфа" Е. Жуковської.

Різні то були вистави за стилем і жанром, в сценічному вирішенні та акторському виконанні. Вважаю, що вистава Г. Усача "Боги, чорти, люди" за мотивами поеми І. Котляревського "Енеїда" була і для Володимира Володимировича, і для нас усіх етапною роботою. Потрібна була чимала творча сміливість, щоб прийняти рішення про здійснення постановки, інтерпретувати знамениту "Енеїду", зробити переклик з сучасністю.

Здається, ще ніколи не було у нас такої масштабної, такої оригінальної і незвичайної роботи. Майже 50 ляльок (художник А. Гладкова), численний реквізит (М. Драчук), великі декорації (А. Чернописький). У самому Києві композитор Б. Алексієнко писав музику.

Мені доручили аж 5 ролей: Електрик і Янгол — в "живому плані" та Дерес, Дух Анхіза, Слуга. Ролі майже епізодичні, але ж пам'ятаючи вислів К. С. Станіславського, що "не має маленьких ролей, а є маленькі артисти" я хвилювався. Уявляю яке хвилювання відчували ветерани заслужений артист України А. Кривенко повинен грати бога морів Нептуна і самого головного героя Енея. Алік Кікоть виконує роль бога-громовержця Зевса, одну з верховних богинь Юнону — О. Шестак. На роль богині кохання Венери назначені дві артистки — Г. Горбачова і А. Шелудько.

На протязі двох місяців щоденні виснажливі, цікаві і дратуючі, із здобутками і втратами (як на війні троянці — латиняни) репетиції. Мені теж дістається: Електрик ненатуральний, а якийсь фальшивий, Янгол не літає, а повзає і Дерес не вміє битися. Та хіба ж тільки у мене не виходить? Жоден "бог" не може зразу опанувати свою роль. А Володимир Володимирович терпить, просить повторити все спочатку, підказує, заспокоює. Така у нього манера працювати: набиратись терпіння і чекати, все повинно прийти і стати на місце у свій час.

А тут іще майже через день різні критики і місцеві керівники зачестили. Усі радять, підказують, допомагають. Хто каже, що треба більше осучаснити "Енеїду", а хто й навпаки. Від тих порад голова пішла обертом у всіх. Шестак же погоджується майже зі всіма, а про себе думає мабуть так: "Ваше діло казати, моє — слухати, а зроблю так, як душа підкаже".

Коли ж Володимир Володимирович вимушений бігти у невідкладних справах до вищестоящих організацій, просить провідних акторів Кривенка, Кікота, Шлапака

самостійно проводити репетиції, придумувати цілі сцени і відпрацьовувати уже вирішені варіанти. Ми всі дуже старатись у відсутність Шестака якомога більше понавидумувати, як найцікавіше побудувати мізансцени, щоб здивувати свого режисера, адже він похвалить — бо умів цінувати артистів, що самостійно мислять. Окремо ці колективно придумані уривки були не поганими, деякі з них згодом ввійшли у спектакль, а від деяких пришилось відмовитись, бо ж були вони "не з тієї опери".

Шестак, під кінець репетицій, відкинув усі поради, взяв все у свої руки і наче скульптор, висік із глиби мармуру тільки ним придуману скульптуру; наче художник-мозаїчник склав із крихітних шкельців величезне панно.

20 квітня 1970 року у залі філармонії ніде було яблуку впасти — ми показували свою нову роботу гостям із столиці, Представникам театрів інших областей, місцевій еліті, міському та обласному начальству. А за кулісами "чорти" молилися "богам", "боги" посилали усіх до чорта, а Стриптизерша (Л. Моргунова), як їй і подобає, підтанцьовувала. У виставі брав участь весь склад театру. Навіть дядя Сєня (це ми так ласкаво називали нашого Арсентія Дмитровича Чернописьского), що працював і теслярем, і сторожем, і на усі руки майстром, теж учасник спектаклю. Взагалі дядя Сєня — це ціла епоха нашого театру. Він наче знаменитий Фірс із п'єси А. П. Чехова "Вишневий сад": усім потрібний, всезнаючий і постійно присутній у театрі. Отож без нього теж не можна, він відкривав і закривав завісу. З відкриттям він справився, але у фіналі усі довго вклонялися, а завіси не давали. Бідний наш дядя Сєня впав за корбу, що крутила завісу і ніяк не міг звідти вчасно вилізти. Теж мабуть перехвилювався. Але наші хвилювання були марними. Спецкор обласної газети М. Каменюк (тепер він відомий письменник) писав: "Спектакль — експеримент густо має в своєму асортименті вдалих знахідок автора, режисера, колективу театру. Це — символічна м'ясорубка війни, ручку якої в екстазі крутить Венера, перемелюючи латинські і троянські війська, це просто вражаюча (і в кіно не завжди так вийде) поява літаючого духа батька Енея Анхіза, і гопака, колоритно виконаний троянцями біля палацу Дідони — такий перелік можна продовжувати...".

Після вистави відбулось її обговорення, участь у якому, насамперед, приймали метри театру і ті люди, які відповідали за ідеологію. Це вони, "бійці ідеологічного фронту", то викреслювали у нас деякі фрази, то міняли свої рішення і дозволяли. Наприклад фрази: "Цитатник великого Плутона", "Десять тисяч років життя нашому керманичу", мугикання чорта-реєстратора: "Да-да...дзім.. .ба...о", — в підтексті натякали на китайське керівництво. Стосунки ж з Китаєм у нас то налагоджувались, то знову погіршувались і в залежності від цих стосунків нам то забороняли виголошувати ці фрази, а то навіть просили негайно їх вернути.

Тож якою вона була, ота знаменита постановка "Боги, чорти, люди"? Де хто вважає її невдалою, інші - навпаки, але ж пошук у мистецтві, справа не легка, передбачити все заздалегідь не можливо, і результат кожний сприймає по-своєму.

Я переносуюсь на 30 років назад і наче зараз бачу перед собою закриту завісу, виходить В. Шлапак в образі ведучого, а чорти заважають йому починати виставу і вимикають світло, вистрибують прямо із книги, підсовують пляшку горілки. Потім завіса відкривається, і там знаходиться Олімп, де засідають Боги. Основні події відбуватимуться на традиційній ширмі, а "на небі" діють Янголи — Т. Середенко і М. Ніколюк. Деякі сцени вирішені в "чорному кабінеті", 10 акторів у "живому плані", класичні маски стародавнього грецького театру.

Дозволю собі процитувати ще один абзац із тієї ж статті М. Каменюка "Лялькарі для дорослих". "Зевес нудьгує... всі боги розповзлись по гулянках, один він змушений пропадати в небесній конторі. Всевишній по черзі натискає на кнопки свого всевидючого апарату і заздрісно споглядає грішні картини, реклами стриптизів земного капіталістичного світу. Фрагменти того, що він бачить, проскакують на заднику сцени,

сценічна дія йде в двох вимірах "земля" і "небо" по черзі, без закриття завіси вона йтиме весь спектакль, варто лише майстерно змінювати освітлення. Поступово глядач починає усвідомлювати гостру сучасність дії, струмінь політичної пародії все більше полонить увагу".

Шестак націлював нас на те, щоб уся дія спектаклю мала емоційну безперервність, викидав усе зайве, доповнював необхідним. І ми старались, щоб кожний акт, кожна картина, кожний епізод були нанизані на єдиний емоційний стрижень, основа якого — зацікавлена увага глядачів.

Актори — виконавці як головних, так і епізодичних ролей — намагались бути ширими, глибоко і правдиво розкривати внутрішній стан, характери своїх героїв. Але сила цього спектаклю не в окремих удачах, а в акторському ансамблі, якого вдалося досягти, дякуючи старанній, кропіткій роботі режисера з кожним із виконавців.

Любовні сцени змінювались побутовими, на зміну стриптизу приходив "Гопак", війна і еротика були поруч.

Наприклад, у автора сказано:

*Еней з Дідоною возились,
Як з оселедцем сірий кіт.
Ганяли, бігали, казились,
Аж лився деколи і піт.*

Мудрі класичні слова і не менш мудрим, на мій погляд, було і їх сценічне втілення. Зі словами: "Нікому не віддам тебе ні богові, ні чортові!" — Дідона тягне до намету свого коханого. Не встигли вони зникнути у наметі, як туди ж заганяє свого півня чорна курочка. З намету по черзі лунає сміх Дідони з Енеєм та кудкудакання курячої пари. Намет хитається все сильніше і врешті-решт падає, а з-під намету вилізає зовсім общипаний півник та чепурненька курочка. Слідом за ними, насилу переставляючи ноги, іде Еней і щаслива Дідона. Еротична сцена відбувалась на очах у глядачів, але ж то було зіграно з гумором, що відповідав і І. Котляревському, і сучасному театру ляльок.

А чого варта була сцена зустрічі Енея з духом свого покійного татуса Анхіза. Спочатку в піднебессі з'являлася плаваюча у повітрі велика кварта, потім ще більша пляшка, а вже опісля сама голова і руки Анхіза. Голову водив монтувальник сцени, руки і предмети — актриса театру Л. Череновська, я озвучував Анхіза. Успіх цієї сцени був постійним на кожній виставі.

Одного разу під час цієї сцени стався курйоз. Я за ширмою говорю в мікрофон текст Анхіза і не бачу, що діється наді мною у "чорному кабінеті" і раптом чую добрячий грюкіт. Здогадуюсь, що хтось упав з двометрової підставки додолу. Якщо щезли руки, то півбиди, але ж якщо голова, то кого ж я озвучую? Виявилось, що оступилась у темряві актриса Л. Черенковська, і руки пропали, а голова залишилась, і сцену довели до кінця уже без рук.

Кумедною була сцена зустрічі Енея з чаклункою Сівіллою: назустріч Енеєм випливає стара відьмацька хата. Еней хоче зайти до хатини, але не знаходить дверей. Раптом хата піднімається, але не на курячих лапах, а на дуже струнких і гарних жіночих ніжках актриси Горбачової. А так як Еней "був парубок моторний", то він з великим задоволенням гладить ці ніжки, пестить і цілує, та не бачить бідолаха, що ноги не відповідні до тулуба і обличчя Сівілли, бо це стара бабища, суха, запліснявіла, беззуба і розхристана.

Не менш виразною була і сцена в пеклі. Яких тільки чортів тут не було: Козирний, Реєстратор, Підслуховуючий, Диспетчер, Обліковець, Дегустатор... І серед цього чортячого кодла постійно рухається стрічка-конвейер з людськими душами. Постало питання: як матеріалізувати ті грішні душі? Здається, що то була чиясь акторська підказка відносно душ. і Запропонували виготовити їх з фанерних сердечок, одягнених в надуті целофанові кульки і перев'язаних різнокольоровими бантиками.

Душі теж були на всі смаки: філософи, пііти, культурний асортимент, душі жінок і навіть сам дискваліфікований чорт, що крав у пеклі нафту і гнав з неї самогонку.

Якій шляхетний вигляд мали наші актори-боги в класичних масках. Але варто їм було посваритись між собою, вони зривали з себе ті маски і бились ними, наче віниками. І мова їх відповідно пересипалася такими "перлами", як потвора, пащекуха, стара відьма, шлюха.

Тому так страшно було спостерігати за богинею кохання Венерою, яка істерично крутила ручку м'ясорубки, в яку з троянської фортеці і з латинського табору самі собою вилітають люди, падають у м'ясорубку. Жахлива сцена безглуздої війни. І це вже не комедія, а потворний механізм бойні: все швидше і швидше крутиться ручка — все більше і більше падає людей. А козирний чорт, прямо із пекла обмінюється із Зевесом рукостисканням, приймаючи душі ні в чим неповинних воїнів.

Споглядаючи на ці страшні картини, Еней запитує богів:

*Скажіть, з чого війна взялася?
Коли я тишився війною?*

І раптом три удари грому заглушують слова Зевеса, ламають стародавні колони, здригається земля, корчаться від жаху боги, маски валяються біля їх ніг, усі кричать: "Олімп хитається!". Це мабуть прикутий богом Прометей відірвався від гранітної скелі. А наш вродливий, стрункий, з гучним голосом заслужений артист України Анатолій Кривенко, високо над усіма богами, переодягнений в точнісінько такий костюм, в який була зодягнута лялька Енея, закінчує виставу словами славнозвісної "Енеїди":

*Не звір я — людську кров пролити,
І не харциз, людей щоб бити,
Для мене гідкий всякий бій.*

Мріяв Володимир Володимирович поставити драму-феєрію Л. Українки "Лісова пісня". Довго виношував свій режисерський задум, придумував манеру його втілення, працював над чорновими нотатками і ділився усім тим зі своїми колегами режисерами. Вони з цікавістю слухали його, разом обговорювали і заздрили мабуть цікавій шестаківській ідеї. А потім з біллю і сумом Володимир Володимирович сказав нам на зборах: "Лісової пісні" не буде. Її у мене вкрали. Я не мав права бути таким довірливим. Увесь мій задум реалізував інший режисер. Якщо я поставлю цю п'єсу саме так, скажуть що то я злодій. Припишуть плагіат. А по іншому я її ставити не можу". Так і залишилась та "Лісова пісня" недоспіваною, а жаль і дуже.

Багато у ті роки нам приходи лось гастролювати, бо ж свого стаціонарного приміщення ми не мали. Різні були ті гастролі, та найбільш відповідальними — Харківські.

Гастролерів харків'яни до себе не пускали, лише три театри на той час виступали на сцені знаменитого Харківського театру ляльок ім. Н. Крупської. І ось в січні 1971 року Вінницький театр ляльок виставою "Боги, чорти, люди" починає свої гастролі у Харкові. Мабуть цьому посприяли дружні стосунки нашого головного режисера з головним режисером Харківського театру народним артистом України В. Афанасьєвим і головним художником театру А. Щегловим.

З великим хвилювання ми від'їжджали до Харкова. Але Володимир Володимирович хотів, щоб ми на власні очі переконались: мистецтво театру ляльок не другорядне. Бо ж якщо в усі театри Харкова можна було придбати квитки навіть в день його відвідування, то на вистави лялькового не менше ніж за два тижні. На наші ж вистави квитки були розкуплені майже за місяць. Вишукана публіка, чудовий музей, просторе фойє з рибками, птахами, білочками і горластим декоративним півником, буфет, де можна було придбати фірмову коробку цукерок "Харківський ляльковий"...

Ми вперше працювали у такому приміщенні і на такому рівні, мимоволі

порівнюючи усе це з нашим рідним і убогим театром. Тому-то перед гастролями Володимир Володимирович нам казав: "Не знаю чи підкоримо ми харківську публіку, але ви побачите справжній театр, відчуєте себе справжніми артистами, побачите інший рівень культури і інший рівень ставлення до неї. Якщо ви зрозумієте, яка велика мета і велика місія стоїть перед вами на майбутнє — ми їдемо до Харкова не дарма". І ми дійсно ще й до цього часу пам'ятаємо харківські гастролі, де ми побували усією трупю театру, дякуючи нашому директору і головному режисеру Володимиру Володимировичу Шестаку.

Так, Володимир Володимирович багатьом із своїх підопічних відкрив дорогу не тільки у мистецтво, але й вивів на життєву дорогу. Він на власному прикладі показував, що легких доріг не буває, що потрібно не боятись труднощів, а якщо разом та дружно, то "легше й батька бити", — повторював він. І хоч сам Шестак був Особистістю в ляльковому світі, ніколи не зазнався, був простою людиною і не виставляв своє "Я" на показ. Він добровільно міг допомагати монтувальникам сцени носити ящики з декораціями. Від'їжджаючи у відпустку, наказував головному адміністратору, кому дати в борг із каси, бо знав життєві негаразди кожного. І в новорічну ніч він був разом із нами, а не з начальством, адже не у всіх нас були сім'ї та родини, ми збирались у своєму рідному театрі, як вдома, і Володимир Володимирович, наче батько, не міг піти "від сім'ї" в іншу компанію. Він ділився своїм рибальським уловом, грошима (до зарплати) і навіть директорським кабінетом, де тимчасово ночувала одна актриса, очікуючи місця в гуртожитку. Таких прикладів батьківської турботи можна навести багато. Тому то і атмосфера в театрі була простою, дружньою, домашньою. У хаті був Хазяїн, Батько, який користувався авторитетом: дбайливий, не лінливий, добрий, справедливий і вимогливий. І ми пам'ятаємо його Доброту і цінуємо його Талант.

М. С. Драчук, що більше 20 років пропрацював з Шестаком, характеризує його одним словом — Професіонал.

Колишня актриса театру А. Шелудько додає: "Не просто професіонал, а Професор." І зі сльозами на очах пригадує: "Він вивів мене в люди і все, чого я досягла в житті — це завдяки йому. Всяке було на нашій спільній театральній дорозі, але Володимир Володимирович завжди умів допомогти, підказати, навчити. Довіряв мені не лише відповідальні ролі, а згодом і різні відповідальні посади. Я все життя пропрацювала в нашому театрі, бо любов до мистецтва, ляльки, Театру прищепив мені шановний Шестак. Це була чуйна людина, це був наш Тато."

Колишній баяніст М. Гречанівський сказав про В. В. Шестака: "Моє перше знайомство з театром, перші кроки як музиканта відбулись дякуючи Володимиру Володимировичу. Він критикував мій незграбний музичний супровід, учив розуміти суть і характер музики, щоб вона допомагала не лише артистам, а і глядачам. Він усіх поважав і любив. І його усі поважали і любили, хоча й популярною була така віршована фраза:

І це не так, і те не так,

Сказав із Вінниці Шестак.

Мова йдеться про сувору професійну, але доброзичливу критику вистав інших театрів.

Ця ж думка звучить і в спогадах заслуженого артиста України О. Е. Васютинського: "Мені, на жаль, не довелося працювати з Шестаком, але знав я його відмінно. Він приїжджав до нас у Житомирський театр ляльок і як гість, і як член комісії, що приймала спектакль. Прислухались ми до

кожного його слова, хоч вони не завжди були солодкими, але справедливими, професійними. І до Вінниці ми, житомиряни, приїжджали, як до академії. На вінницьких виставах ми не тільки отримували естетичне задоволення, ми на них учились".

Водій театру С. І. Жук: "Я працював з В. В. Шестаком п'ять років. Чудова людина. Хіба ж можна про нього щось сказати погане? Не образив нікого ніколи. З ним було дуже добре працювати".

Мабуть і своя театральна пісня з'явилась на світ, дякуючи тій доброзичливій атмосфері, коли хочеться співати. Написав її радист-електрик С. Ройзман разом зі своєю дружиною. Співали ж ми її на музику пісні "Гренада":

*Наш старый автобус везет нас домой.
Устали, охрипли, нам нужен покой.
И куклы — друзья наши, в ящиках спят.
Аленка и Ведьма, обнявшись, лежат.*

*А мы уезжаем, чтоб завтра опять,
Трясаясь по ухабам, судьбу проклинать.
Но ехать нам надо, ведь время не ждет.
На то мы артисты — бродячий народ.
Всегда мы в дороге, всегда мы в пути.
Грунтовки ухабы у нас впереди.
Но нервы пока нам асфальт бережет,
Скорее в село детвора нас там ждет.*

*А мы уезжаем, чтоб завтра опять,
Трясаясь по ухабам, судьбу проклинать.
Но ехать нам надо, ведь время не ждет.
На то мы артисты — бродячий народ.
Смеемся, когда на душе тяжело,
А если и плачем, то тоже смешно.
За ширмою личное горе — пустяк
Учил нас Владимир, Владимир Шестак.*

*А мы уезжаем, чтоб завтра опять,
Трясаясь по ухабам, судьбу проклинать.
Но ехать нам надо, ведь время не ждет.
На то мы артисты — веселый народ.*

Про погану людину і поганого спеціаліста підлеглі пісень складати і співати не будуть. Хіба що погані анекдоти. А ми ще й нині залюбки співаємо цю пісню, її підхоплюють ті, що ніколи не бачили Шестака, але вони багато чули про нього.

Як добре, що людська пам'ять може відтворити минуле, зберегти його і залишити іншим на згадку.

Хтось сказав: "Суть не в тому, щоб швидше пройти заповітну дорогу, а в тому, щоб якомога більше побачити на цій дорозі". Життєствердження, оптимізм, Талант і Доброта завжди жили в душі людини і митця Володимира Володимировича Шестака. Письменник Василь Земляк писав: "Чиє серце не хоче вмирати, той не вмре". Так хочеться ці слова віднести на адресу героя мого нарису. Його ідеї, прагнення, старання, вміння і доброта живуть в душах нащадків та спадкоємців, в традиціях і виставах Вінницького обласного театру ляльок "Золотий ключик".

Вінниця-2004